

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець- Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва
та реставрації творів мистецтва

Дипломна робота

з теми:

**«ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ З ІННОВАЦІЙНИМИ ТЕХНІКАМИ
ВИКОНАННЯ ДЕКОРАТИВНИХ КОМПОЗИЦІЙ
(на прикладі пейп-арт)»**

Студентки 2 курсу ОМmsx1-B19z групи
спеціальності 014 Середня освіта

(Образотворче мистецтво)

заочної форми навчання

Марцевої Марини Василівни

Керівник: **Гуцул І.А.,**

кандидат мистецтв, доцент

Рецензент: **Віштаченко В.А.,**

кандидат мистецтв, старший викладач

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ВАЖЛИВІСТЬ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЙОГО ВИВЧЕННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	9
1.1. Мета, завдання, принципи процесу формування творчих здібностей здобувачів освіти	9
2.1. Роль декоративного мистецтва в формуванні національної свідомості	13
Висновки до розділу I.....	16
РОЗДІЛ II. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНІК ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА В ПРАКТИЧНІЙ ПЛОЩИНІ.....	17
2.1. Поняття композиції.....	17
2.2. Сучасні інноваційні техніки декоративного мистецтва.....	21
Висновки до розділу II.....	35
РОЗДІЛ III. СУЧАСНА ІННОВАЦІЙНА ТЕХНІКА ПЕЙП-АРТ.....	36
3.1. Історія виникнення техніки пейп-арт.....	36
3.2. Особливості і практичне виконання робіт в техніці пейп-арт.....	37
3.3. Розробка уроку з теми: «Виготовлення декоративного панно в техніці пейп-арт.....	41
Висновки до розділу III.....	44
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

Народне декоративно-прикладне мистецтво стало невід'ємною частиною духовного багатства України. Творчість народних майстрів завжди набувала широкого визнання. Народні майстри впродовж віків освоювали секрети технічної майстерності, формотворення, орнаментування, розвитку художніх образів, що надавало творам народного декоративно-прикладного мистецтва життєствердного характеру, збагачувало яскраву й лаконічну мову мистецтва, запозичену у світі природи, у скарбниці фольклору, в народних звичаях та обрядах. Народне мистецтво ніколи не було ізольованим, відособленим від загального художнього процесу доби і, за всієї повільності та поступовості розвитку, залишалося актуальним, співзвучним його прогресивним і демократичним ідеям. Сьогодні вся актуальність народного мистецтва зростає на нових засадах історичного розвитку, що забезпечує повноцінне художнє і водночас інтенсивне розкриття прихованих у його суті можливостей.

Народне декоративно-прикладне мистецтво покликане прикрасити, розважити, формувати світогляд через ті естетичні почуття, які народжуються в людей від практичного користування справді художніми речами, від споглядання їх як частини природи і навколишньої реальної дійсності. Тому воно є найважливішим компонентом і етапом у вихованні естетичних смаків і формуванні внутрішнього світу дитини. Крім того, народна образність синтезує в собі духовну і матеріальну творчість як цілісну і нерозривну, яка склалася історично.

У всезагальній народній культурі важливу роль відіграє декоративне мистецтво. До нього належать такі види: декоративно-прикладне, монументально-декоративне, декоративно-оформлювальне, театральное-декоративне.

Оздоблюванням предметів займається окремий вид мистецтва — декоративне мистецтво. Отже, декоративне мистецтво — це вид образотворчого мистецтва, твори якого є узорами або предметами, художньо оформленими. Народне декоративне мистецтво України розвивалося у двох основних напрямках — домашнє художнє ремесло й організовані художні промисли, пов'язані з ринком. Ці дві форми йшли паралельно, тісно переплітаючись між собою і взаємозбагачуючись, кожна історична епоха вносила свої зміни. Природні багатства України, вигідне географічне і торгівельне положення сприяли розвиткові домашніх ремесел та організованих домашніх промислів.

Сьогодні декоративне мистецтво — це багатогранне художнє явище. Воно розвивається у таких галузях як народне традиційне, професійне мистецтво і самодіяльна творчість. Ці галузі багатозмістовні і далеко не тотожні. Між ними існують тісні взаємозв'язки і суттєві розбіжності.

Народне прикладне мистецтво — це народні художні промисли, які являють собою товарне виготовлення художніх виробів при обов'язковому застосуванні творчої ручної праці. Між прикладним і декоративним видами є проміжний вид: декоративно-прикладний, що поєднує в собі ужиткові і функціональні якості об'єднано-просторової конструкції та художні експресії відповідного декору. Твори декоративно-прикладного мистецтва перебувають під впливом духовної наповненості часу. Вони пов'язані як з матеріальною, так і з духовною культурою, відповідають не тільки рівню економіки та техніки свого часу, але й духовному світосприйняттю людей, яким вони служать. Ось чому, не тільки образотворче, але й предметне мистецтво може розвивати гуманні почуття, повагу до людини та її праці.

Сьогодні декоративно-прикладне мистецтво розглядається як важлива художня цінність, що виконує численні функції — пізнавальну, комунікаційну, естетичну.

Актуальність теми дослідження.

Актуальність даної проблеми продиктована часом, оскільки першочерговим завданням є формування засобами змісту навчальних предметів якостей особистості, що характеризуються ціннісним ставленням до суспільства, держави, до самого себе та інших, природи, праці, мистецтва [10, с.1]. Сьогодні це питання не потребує спеціального обґрунтування. Пріоритетного значення набуває питання розробки нових підходів до його реалізації. Зазначена проблема, яка є порівняно молодим напрямком в педагогічній теорії та освітній практиці, вже відчуває очевидну інерцію традиційних уявлень. Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що не лише відповідають нагальним вимогам і викликам сучасності, а й закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін [10, с.2]. Тому, формування «нових» патріотичних та громадянських якостей учнівської молоді полягає у гармонійному поєднанні традиційного виховання минулим і виробленні нових виховних парадигм з урахуванням перспектив розвитку суспільства в цілому. Ефективність проведених сьогодні соціально-педагогічних перетворень у цьому напрямку багато в чому залежить від спрямованості та пріоритетів розвитку системи національно-патріотичного виховання. На підставі завдань щодо реалізації «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді» порушена проблема є доцільною, значущою і важливою.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування й практичне застосування інноваційних засобів декоративного мистецтва як шлях до формування національної свідомості молоді.

Завдання:

- з'ясувати стан дослідження проблеми національно-патріотичного виховання у педагогічній теорії та сучасній освітній практиці;
 - формувати у молодого покоління високу патріотичну свідомість, національні та загальнолюдські духовні цінності, поглиблювати та збагачувати їх в умовах сучасного буття нації;
 - створювати умови для розвитку громадянської активності, високої мотивації до праці, підтримуючи кращі риси української нації – працелюбність, любові до мистецтва та національних традицій;
 - пробуджувати інтерес до скарбів народної творчості, виробити в них творче ставлення до життя;
 - залучати молодь до творчості інноваційними методами декоративного мистецтва;
 - сприяти розвитку творчого мислення, уяви, фантазії тощо;
 - сприяти розвитку розвитку дослідницько-експериментальної активності і пошукової діяльності, активізувати творчий потенціал;
 - підвищити вмотивованість і зацікавленість до вивчення національної та світової культури;
 - розвинути художній та дизайнерський смаки, розширити кругозір.
- Об'єкт дослідження** - процес формування національної свідомості засобами декоративного мистецтва.

Предметом дослідження є шляхи, форми і методи формування національної свідомості інноваційними засобами декоративного мистецтва.

Методи дослідження. При написанні дипломної роботи було проведено аналіз наукової літератури з теми дослідження, структурування інформації, індукція.

Зміст патріотичного виховання зумовлений соціальним замовленням держави в галузі освіти і виховання, яке конкретизується у Законі України

„Про освіту”, Державній національній програмі „Освіта” („Україна XXI століття”), Законі України „Про загальну середню освіту”, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді від 16.06.15 року №641, „Національній доктрині розвитку освіти”, в якій зазначено, що національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти [16].

Важливість національного спрямування у вихованні підростаючого покоління наголошували українські прогресивні діячі, педагоги Р. Ващенко, Б. Грінченко, М. Грушевський, О. Духнович, М. Драгоманов, І.Огієнко, В. Сухомлинський, С. Русова та інші. Проблема національного, громадянського та патріотичного виховання в Україні розкривається в працях І. Бега, А. Бойко, О. Вишневського, П. Ігнатенка, О. Киричука, В. Івашковського, Н. Косарева, О. Кузьменко, О. Кучер, І. Кучинської, А. Крицької, В. Мачурського, Б. Мельниченко, Н. Нікітіної, О. Пометун, В. Поплужного, О. Рацул, Ю. Римаренка, С. Сліпченко, О. Сухомлинської, Г.Філіпчука, Л. Хітько та інших [1, с.10].

Народне декоративне мистецтво є невичерпним джерелом культури народу, яке має унікальні можливості впливу на особистість та формування у неї національного світогляду, характеру, глибокої духовності. Завдяки декоративно-ужитковому мистецтву, яке є віковічною скарбницею моральних і духовних здобутків народу і відображає стиль різних епох, регіонів, зберігає багаті безсмертні традиції, пізнаються історія, світогляд, моральні якості наших предків, формуються основи культурно-духовного багатства українського народу. На думку вчених (Д. Антонович, О. Воропай, В. Винниченко, М. Грушевський, М. Гончаренко, Є.Маланюк), саме в середовищі національної культури з використанням досягнень традиційної педагогіки можливо успішне вирішення проблеми формування творчої, всебічно розвиненої особистості з високим рівнем національної самосвідомості. Багато діячів культури і педагогів-дослідників, такі як

В. Афанасьєв, С. Божович, С. Герасимов, Д. Джола, І. Зязюн, Н. Кочережко, С. Предко, виділяють особливу роль декоративно-прикладного мистецтва в естетичному, моральному і трудовому вихованні молодого покоління. Дослідження А. Блахут, Л. Єнтіс, Б. Лихачова, С. Мусієнка, А. Полещук, Т. Сиротенко, С. Чебоненка та інших доводять, що використання народного декоративно-ужиткового мистецтва у педагогічному процесі сприяє поглибленню знань з історії та розвитку культури України, збагаченню та урізноманітненню практичної діяльності школярів на уроках та виховних заходах [1, с.11]. Тому декоративно-ужиткове мистецтво має великі потенційні можливості у моральному, духовному, культурному та патріотичному вихованні молоді.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в українському мистецтвознавстві дана робота є однією з ряду нечисельних праць, присвячених інноваційним засобам і новітнім технікам декоративного мистецтва, як шлях формування національної свідомості.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання у навчальній діяльності, зокрема при підготовці уроків з історії українського мистецтва, розробці спецкурсів з проблем сучасного образотворчого і візуального мистецтва у мистецьких навчальних закладах, майстер-класів з виготовлення сувенірів з національною символікою, адаптованих виховних заходів, а також матеріалів щодо предметних тижнів, які спрямовані на розкриття завдань «Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді», а також в тому, що вчитель спрямовує роботу учнів на творчу практичну діяльність. Матеріал та висновки курсової роботи стануть в нагоді при формуванні музейних колекцій та проведенні виставкової діяльності галерей.

Структура роботи обумовлена метою та завданнями дослідження. Обсяг основного тексту складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Формування громадянина-патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю, здатного побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав людини, набуває сьогодні особливого значення. У сучасних умовах перед закладами освіти стоїть завдання по створенню сталої системи національно-патріотичного виховання школярів як в освітньому процесі в цілому, так і на заняттях гуртків, в тому числі в гуртках образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. Національно-патріотичне виховання – це гнучка саморегулююча система, яка оперативно реагує на національні, освітньо-культурні, суспільні та інші потреби особистості дитини, забезпечує культурне і професійне його самовизначення, тобто здійснює активний вплив на самобудівництво молодих громадян-патріотів держави: оволодіння ними знаннями про культурно-історичний досвід українського народу, формування в них ціннісного ставлення до Батьківщини, суспільства, самих себе та до праці. У цьому контексті, велика роль відводиться образотворчому та декоративному мистецтву, яке сьогодні охоплює широке коло предметів із різних сфер людської діяльності. Саме прояви національної культури завжди супроводжують життя кожної людини, і для кого більшою, для кого – меншою мірою, але вони є тим духовним середовищем, у якому формуються світогляд, естетичні ідеали, моральні й трудові цінності та національні почуття особистості. Занурення в світ мистецтва є важливою складовою національно-патріотичного виховання. Отже, завдання сучасної освіти полягає в тому, щоб відновити могутній потенціал національного духовного багатства, сформованого та відшліфованого протягом багатьох тисячоліть, якнайширше залучити до нього молоде покоління, щоб воно відчуло могутній культурно-історичний фундамент, на який спираються всі досягнення нашого суспільства. Молодь повинна з наснагою

використовувати духовні та моральні надбання свого народу, тим самим утворюючи незалежність, міцність та добробут своєї держави.

Знання про декоративно-прикладне мистецтво, розуміння мови різних видів народного мистецтва, його ролі в житті людини та історії формує творчу особистість. Розробка і впровадження в навчально-виховному процесі інноваційних засобів декоративного мистецтва вирішує й підтверджує завдання з формування творчої особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Патріотичне виховання дітей та молоді. *Позашкілля*. 2011. № 10. С. 9-16.
2. Бех І. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Світ виховання*. 2007. № 1. С. 23-34.
3. Бойко А. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації. Київ, 1996. 230 с.
4. Вишневський О. Сучасне українське виховання. Львів, 1996. 152 с.
5. Вишневський О. Ще раз про народження громадянина: національне і громадське у сучасному українському вихованні. *Освіта*. 2002. №8-9. С.6-7.
6. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. Київ: Оберіг, 1991. Т.І. 456 с.
7. Гуменникова Т. Українські національні традиції як засіб формування першооснов моральної культури. *Початкова школа*. 1996. П. С. 38-40.
8. Ігнатенко П. Громадянське виховання учнів в умовах українського державотворення. *Рідна школа*. 1996. №3. С. 31-50.
9. Киричок В. Патріотичне виховання молодших школярів у позаурочній діяльності. *Класний керівник*. 2011. № 9/10. С. 47.
10. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах: Наказ МОН № 641 від 16.06.15 року. *Освіта UA*: веб-сайт. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/ (дата звернення: 02.06. 2020).
11. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. *Інформаційний збірник МОН*. 2004. № 10. С. 4–32.
12. Куралех В. Формування патріотичних та громадянських якостей особистості учня в умовах сучасної школи: навч. посібник. Запоріжжя. 2015. 33 с .

13. Мазуркевич О. Рідне слово в концепції національної освіти. *Рідна школа*. 1993. №9. С. 4-5.
14. Мартинюк І. Національне виховання: теорія і методологія. Київ, 1995. 158 с.
15. Махиня Н. Формування національно-патріотичного світогляду вихованців засобами образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва: навч. посібник. Кам'янець-Подільський, 2017. 51 с.
16. Про Державну національну програму "Освіта" ("Україна ХХІ століття") Документ 896-93-п, чинний, поточна редакція від 29.05.1996, підстава - [576-96-п](#). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> (дата звернення: 02.06. 2020).
17. Руденко Ю. Основи сучасного українського виховання. Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2003. 254 с.
18. Рудницька О. Українське мистецтво у полікультурному просторі : навч. посібник. Київ, 2000. 276 с.
19. У чому сутність патріотичного виховання? *Навчальні матеріали онлайн* : веб-сайт. URL: http://pidruchniki.com/pedagogika/u_chomu_sutnist_patriotichnogo_vihovannya (дата звернення: 02.06. 2020).
20. Урсу Н., Негода Б. Теоретичні основи композиції: навч. посібник. Кам'янець-Подільський, 2004. 50 с.
21. Харлатюк В. Методичні матеріали до опанування технологій сучасного декоративно-прикладного мистецтва на уроках трудового навчання. Кропивницький, 2018. 55 с.
22. Шпитальова О. Формування творчої особистості студента засобами народного декоративно-прикладного мистецтва. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016, № 2. С-56.